

Strategie hergebruik van bouwmaterialen

Het hergebruik van bouwmaterialen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
aanmoedigen

versie van 6/05/2015

Dit document werd opgesteld door de "werkgroep hergebruik" en bevat bijdragen van:

Anne Paduart (ae-lab, VUB); Jean-François Glorieux en Florent Grosjean (Atelier 4|5); Céline Schaar en Nicolas Scherrier (Leefmilieu Brussel); Louis Boutriau (Bruxelles Formation); Céline De Schryver en Hugues Kempeneers (CCB-C); Alice Penet en Philippe Vanginderdeuren (CDR construction); Jeroen Vrijders (WTCB); Claire Degouys, Eliane De Man en Thérèse Efungo (Mission Locale pour l'Emploi de Saint-Josse-ten-Noode); Benoît Janssens (Ressources); Sophie Seys, Maarten Gielen en Lionel Billiet (Rotor).

1. Woordenlijst

Hergebruik van bouwmaterialen: procedé dat erin bestaat bouwmaterialen of bouwelementen die al een eerste keer hebben gediend opnieuw te gebruiken, en dit nadat de materialen een lichte bewerking hebben ondergaan (zoals reiniging, herstelling, aanpassing van afmetingen). De materialen worden ofwel gebruikt voor dezelfde toepassing (bv: een deur wordt opnieuw als deur gebruikt), ofwel voor een andere toepassing (bv: een deur wordt omgebouwd tot werkblad).

Bij uitbreiding wordt ook het gebruik van materialen die op het punt staan afval te worden (bv: restjes, overschotten van stocks) beschouwd als hergebruik.

Recyclage: industrieel procedé waarmee afval wordt omgezet in grondstof. De structuur van het materiaal wordt vernietigd en de aldus verkregen grondstof wordt gebruikt om een nieuw materiaal te vervaardigen, dat vaak verschillend is van het oorspronkelijke materiaal (bv: een eiken deur die wordt gerecycleerd tot MDF-paneel, een stenen dorpel die wordt gerecycleerd tot grind).

Selectieve afbraak: afbraaktechniek die erin bestaat de materialen van het gebouw te scheiden in homogene fracties met het oog op recyclage, of bepaalde elementen te demonteren met het oog op hergebruik ervan.

Dit verschilt van een klassieke sloop, waarbij de materialen vaak samen worden vernietigd, waardoor hergebruik onmogelijk is en de mogelijkheden voor recyclage beperkt zijn.

4de afvalplan: planning van het Gewest om de strategische doelstellingen te behalen die het zich op het gebied van afval heeft gesteld. Het huidige plan zal in 2015 opnieuw worden geëvalueerd. Dit is voor de groep hergebruik de kans om een strategie voor hergebruik voor te stellen en deze te integreren in een eventueel nieuw plan.

Strategie en actieplan hergebruik: visiedocument opgesteld door de "groep hergebruik" die bestaat uit spelers die momenteel werken aan onafhankelijke projecten in verband met hergebruik van bouw- en sloopmaterialen (BSM) in Brussel. Aangezien deze projecten complementair zijn, ontstond de behoefte aan een zekere coördinatie en aan het streven naar een gezamenlijk doel. De groep hergebruik zal dan ook een strategie en een actieplan uitwerken om het ontstaan van een professionele keten van hergebruik van BSM in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest concreet te bevorderen.

Deze strategie is het resultaat van het participatieve werk van een groep spelers die bij het thema betrokken zijn. Ze heeft niet de bedoeling volledig te zijn en kan worden verbeterd door andere betrokken partijen.

Design for deconstruction (letterlijk "ontwerpen met het oog op afbraak"): aanpak in de bouw die erop gericht is te anticiperen op het einde van de levensduur van het gebouw, door een gemakkelijke scheiding van grondstoffen of onderdelen mogelijk te maken, waardoor recyclage en hergebruik worden vergemakkelijkt (*design for recycling* en *design for reuse*).

Design for adaptability (letterlijk "ontwerpen met het oog op aanpasbaarheid"): aanpak in de bouw die erop gericht is te anticiperen op latere verbouwingen van een gebouw, door het zo te ontwerpen dat het gemakkelijk opnieuw kan worden ingericht voor een ander gebruik.

II. Inleiding en context

II.1. Het hergebruik van BSM in de lokale circulaire economie

Het Gewest is zich bewust van het belang van het gebruik van grondstoffen. Daarom ondersteunt het hergebruik en in het bijzonder hergebruik van bouw- en sloopmaterialen (BSM). In verband hiermee wil het Gewest het ontstaan bevorderen van een specifieke professionele keten die actief is op zijn grondgebied.

De bouwsector in het BHG is namelijk hoofdzakelijk consument van materialen (gezien het geringe aantal producenten in het BHG) en producent van afval (gezien de beperkte infrastructuur voor behandeling van BSM in het BHG). Zo komt het dat er in het Gewest elk jaar honderden tonnen nieuwe materialen worden ingevoerd en dat er vergelijkbare hoeveelheden afval worden uitgevoerd. Dit heeft niet alleen economische gevolgen, maar vormt ook een zware belasting voor het milieu. Het is een erg grondstoffenverslindende manier van werken, die nog moeilijk te verdedigen is in de huidige circulaire economie. Er komt veel vervoer over lange afstanden bij kijken: nieuwe tegels kunnen helemaal uit China komen, terwijl een deel van het Brusselse schroot in India wordt gerecycleerd.

Aangezien het Gewest geen rechtstreekse invloed kan uitoefenen op de wijze waarop de materialen worden geproduceerd en het bouw- en sloopafval wordt behandeld (dit gebeurt namelijk buiten zijn grondgebied), heeft het Gewest een pioniersfunctie inzake promotie van bouw- en/of afbraakwijzen waarbij minder nieuwe materialen worden verbruikt en minder afval wordt geproduceerd.

Het Gewest ondersteunt het behoud en de verbouwing van de bestaande gebouwen, alsook een lokale circulaire economie in het beheer van bouwmaterialen en -afval. Zie met name de acties van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu in verband met bouwafval sinds 2012 die betrekking hadden op preventie, hergebruik, sorteren op de werf, innovatieve ketens en circuits voor inzameling en levering.

De bouwmaterialen hebben vaak een langere potentiële levensduur dan de gebouwen of de inrichtingen waarin ze zijn verwerkt (bepaalde materialen kunnen zelfs meerdere eeuwen meegaan). Wanneer een deel van een gebouw wordt afgebroken, kunnen deze materialen dan ook voor nieuwe toepassingen worden gebruikt. Dit hergebruik draagt bij tot de circulariteit van de materialen en maakt het mogelijk dat hun potentieel maximaal wordt gebruikt, waardoor er minder grondstoffen nodig zijn en er minder afval wordt geproduceerd. Er zijn dus voordelen op economisch, milieu- en zelfs sociaal gebied, aangezien het zorgt voor werkgelegenheid in een lokale circulaire economie.

Momenteel is het hergebruik van BSM nog een activiteit in de marge in Brussel, ondanks een aantal opvallende initiatieven en projecten. Materialen die op regelmatige wijze worden hergebruikt, zijn "klassieke erfgoedmaterialen" zoals kasseien, blauwe hardsteen, bakstenen, bouwantiek. Daarnaast is er ook een reeks kleinschalige initiatieven, door particulieren die zelf materialen opnieuw verwerken. Deze activiteiten worden niet geregistreerd en het Gewest heeft geen cijfergegevens over het hergebruik van de BSM.

Sinds 2008 hebben het Gewest en zijn partners een aantal acties ondernomen om deze hindernissen weg te werken en onderhavige strategie heeft tot doel de sector officieel te maken en een norm voor hergebruik van de BSM op te stellen:

- uitgave van de "Praktische gids voor hergebruik van bouwmaterialen", gedragen door Ressources, beschrijft een procedure voor hergebruik *in situ*.
- in kaart brengen van de doorverkopers van BSM in België en studie van een business model voor herverkoop en hergebruik van BSM in Brussel door Rotor en opstellen van de website www.opalis.be. De initiatiefnemers van het project hebben vervolgens hun eigen herverkoopstructuur in het BHG gelanceerd: Rotor Deconstruction

- invoering van een Business model van een volledige keten van hergebruik van BSM gekoppeld aan een opleidingsinstelling (bouw, logistiek, verkoop), gedragen door CDR Construction, en indiening van een EFRO-kandidatuur voor de uitvoering van het project
- opleiding tot specialist in afbraak en hergebruik door de Mission Locale van Sint-Joost
- uitgave van een Vademecum hergebruik door Rotor, bedoeld voor aanbestedende overheden. Het beschrijft de procedures voor afbraak en herverkoop van BSM met het oog op hergebruik
- begeleiding van aanbestedende overheden (hoofdzakelijk gemeenten in het kader van Duurzame Wijkcontracten) naar hergebruik van BSA door Ressources

Andere projecten die selectieve afbraak, hergebruik en recyclage combineren, werden bij het Gewest ingediend, maar er is nog geen financiering gevonden om ze uit te voeren.

II.2. Hindernissen en mogelijkheden

Leefmilieu Brussel en zijn partners hebben een aantal **hindernissen** vastgesteld bij de ontplooiing van een professionele keten van hergebruikmaterialen in het BHG sinds de eerste studies naar het onderwerp in 2008. De vastgestelde hindernissen zijn van verschillende aard:

Hindernissen van financiële aard:

- De recuperatie en de verkoop van de BSM voor hergebruik kennen maar kleine winstmarges in vergelijking met de investering in mankracht die er tegenover staat. Hierdoor wordt een reeks materialen met lage waarde momenteel niet gerecupereerd.
- Arbeiders in de bouwsector (PC124) zijn te duur om bepaalde handelingen van sorteren en schoonmaak van de materialen uit te voeren;
- Voor een architect betekent werken met hergebruik een reeks bijkomende stappen, die de opdrachtgever niet altijd bereid is te betalen;
- De eigenaar van een gebouw dat zal worden gerenoveerd/gesloopt verwacht vaak dat de recuperatie van de herbruikbare materialen volledig op kosten van de recuperator gebeurt, of op zijn minst dat dit geen meerkosten met zich meebrengt in vergelijking met een klassieke sloop;
- De aanwezigheid op de markt van erg goedkope, geïmporteerde nieuwe materialen maakt de concurrentie voor de hergebruiksector moeilijk.

Hindernissen van logistieke, technische en praktische aard:

- Het is niet altijd gemakkelijk het potentieel voor hergebruik van materialen en apparatuur in te schatten;
- De professionele markt voor hergebruikmaterialen in België dekt momenteel slechts bepaalde types materialen (hoofdzakelijk oude of rustieke materialen), en de sector is weinig georganiseerd.
- Door de strakke timing van sloopwerken in het BHG is het niet mogelijk de herbruikbare elementen zorgvuldig te demonteren;
- De ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor hergebruik van de bouwmaterialen vraagt bereikbare opslag- en werkplaatsruimten.
- Voor BSM voor hergebruik bestaan er vaak geen technische documentatie of waarborgen zoals dit wel het geval is voor nieuwe materialen, wat het gebruik in bepaalde types projecten bemoeilijkt;
- De architect moet blijk geven van flexibiliteit en gezond verstand bij de opstelling van de bestekken en op de werf om hergebruik in een project te integreren;
- Er bestaat geen standaardprocedure om de kwaliteit van een hergebruikmateriaal te controleren;
- De verschillende Brusselse spelers in de bouwsector hebben onvoldoende ervaring met hergebruikmaterialen.

Hindernissen van culturele aard:

- Vaak heeft hergebruik een negatieve connotatie en wordt het geassocieerd met een verwachting van lagere kosten;
- Professionals die actief zijn in hergebruik missen zichtbaarheid en hergebruik wordt soms geassocieerd met een noodzakelijkerwijs anekdotische praktijk, vergelijkbaar met doe-het-zelf.

Tegelijkertijd kan een reeks **kansen** de ontwikkeling van een hergebruikketen bevorderen:

- De gebouwen in Brussel zullen de komende decennia aanzienlijk moeten worden verbouwd, met name om de Europese doelstellingen inzake renovatie van gebouwen te behalen; hierdoor komt een aanzienlijke hoeveelheid potentieel herbruikbare materialen vrij.
- De toenemende noodzaak voor zowel openbare als private bouwheren om een verantwoord beheer van materialen die afkomstig zijn van hun werven te kunnen verantwoorden, zou hen ervan kunnen overtuigen om de kosten voor de zorgvuldige demontage van herbruikbare materialen geheel of gedeeltelijk te dragen.
- Sinds een tiental jaar merken we een trend naar meer nauwkeurige sloopwijzen (momenteel met het oog op sortering van recycleerbare fracties), wat de demontage van herbruikbare materialen zou kunnen vergemakkelijken.
- Een cultureel klimaat in Brussel dat globaal gezien gunstig is voor hergebruik (vooral meubelen en voorwerpen) en een recente belangstelling voor architecturaal erfgoed vormen een goede basis voor de ontwikkeling van hergebruik van materialen.
- De verschillende opleidingsinstanties in het BHG zijn op zoek naar opleidingsmogelijkheden voor laaggeschoolde profielen; de activiteiten die verband houden met hergebruik zouden dergelijke kansen kunnen bieden.
- Hergebruik van bouwmaterialen biedt ook mogelijkheden inzake de creatie van werkgelegenheid: voor een bepaald tonnage behandelde materialen zorgt hergebruik voor 10 keer meer rechtstreekse banen dan recyclage.
- Er werd al een aanzienlijke hoeveelheid voorbereidend werk uitgevoerd, en een aantal interessante initiatieven zag het licht in het BHG. Veel erg verschillende spelers zijn momenteel vragende partij (architecten, gemeenten, private vastgoedondernemingen, materiaalwinkels, opleidingscentra, universitaire onderzoeksgroepen, enz).

III. Voorstel van draft van "Visie 2025"

In 2025...

- Bouwen met hergebruikmaterialen is een gangbare praktijk in het BHG. Bij een bouwproject is het niet moeilijker om een hergebruikmateriaal voor te schrijven, aan te kopen en te verwerken dan zijn nieuwe equivalent.
- Vóór de verbouwing of sloop van een gebouw worden de herbruikbare materialen geïdentificeerd, gedemonteerd en opnieuw in de handel gebracht door een dynamische en gediversifieerde gespecialiseerde sector.
- Voor een hele reeks hedendaagse hergebruikmaterialen bestaan er stabiele toeleveringsketens die actief zijn in Brussel.
- Bij grote renovatieprojecten wordt stelselmatig de mogelijkheid bekeken om herbruikbare materialen ter plaatse te hergebruiken.
- Het Brussels Gewest wordt genoemd als een voorbeeld inzake hergebruikbeleid van bouwmaterialen op Europees niveau.
- Het Brusselse architecturale landschap wordt versterkt door een eigen identiteit, waar edele of symbolische materialen afkomstig van sloopwerken in nieuwe projecten worden verwerkt. Deze bijzonderheid draagt bij tot de architecturale rijkdom van het gewest.
- De activiteiten van afbraak en hergebruik vormden een gelegenheid om grote groepen werkzoekenden op te leiden, ook laaggeschoolden. Daardoor hebben de meeste van deze mensen werk gevonden in de bouwsector, en met name in de nieuwe activiteiten die verband houden met hergebruik.
- Dankzij hergebruik van de materialen, gecombineerd met een beleid van aanmoediging van behoud/aanpassing van de bestaande gebouwen, kon men de gemiddelde hoeveelheid bouw- en slooafval per m² gerenoveerd gebouw verminderen. Hetzelfde geldt voor de hoeveelheid verbruikte nieuwe materialen.
- Er werden concrete maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat nieuwe gebouwen in het BHG in grote mate aanpasbaar zijn en dat de materialen waaruit ze bestaan in de toekomst gemakkelijk kunnen worden gedemonteerd voor hergebruik.
- Het volume hergebruikte materialen is 50 keer groter dan in het referentiejaar 2015. Hergebruikmaterialen vertegenwoordigen een niet te verwaarlozen marktaandeel van de materialen die in het Brussels Gewest worden gebruikt.

III. Voorstel van Strategie

III.1. Plan van de Strategie

2008-2015: lanceringsfase (reeds uitgevoerd)

1. Een analyse maken van de stand van zaken, de bestaande praktijken, de kansen en de hindernissen in verband met hergebruik van bouwmaterialen.
2. De technische documentatie uitwerken voor de opstart van een hergebruikketen voor het Gewest.
3. De eerste bakens uitzetten voor een activiteitssector die is toegespitst op de recuperatie van herbruikbare materialen;

2015-2020: experimentele fase en ontwikkeling van expertise

1. Oproepen lanceren voor bouw- en afbraakprojecten met hergebruik, om precedenten te scheppen, expertise van de spelers in de bouwsector inzake hergebruik te ontwikkelen en te sensibiliseren door het voorbeeld te geven.
 - a. Voorbeeldwerven van hergebruik creëren
 - b. Goede praktijken documenteren
 - c. De spelers verenigen
2. Nieuwe economische activiteiten doen ontstaan die verband houden met hergebruik van materialen, om in het BHG een dynamische en gediversifieerde keten van hergebruik op te richten, en de nieuwe activiteiten gebruiken als kansen voor opleiding.
 - a. De oprichting ondersteunen van nieuwe bedrijven/activiteiten voor hergebruik en verkoop van hergebruikmaterialen.
 - b. O&O in recuperatie en het weer in de handel brengen van hergebruikmaterialen ondersteunen.
 - c. Doorverkopers van hergebruikmaterialen en het aanbod aan beschikbare materialen zichtbaar maken
 - d. De ontwikkeling van de sector opvolgen (met name opvolging van de hoeveelheden hergebruikte materialen per jaar).
3. De situatie evalueren en bepalen welke strategie er moet worden gevolgd voor de volgende fase (horizon 2025)

2020-2025: fase van ontplooiing en consolidatie

1. De acties die in de vorige fase werden begonnen en die vruchtbaar zijn gebleken, voortzetten (zie horizon 2020)
2. Zorgen voor financiële stimulansen
3. Een normatief-technisch kader opzetten dat gunstig is voor hergebruik
4. Een reglementair kader opzetten dat gunstig is voor hergebruik
5. Het onderzoek naar hergebruik en afbraak ondersteunen om de toekomst van hergebruik van BSM voor te bereiden

III.2. Strategie

Deze strategie is erg praktisch en wordt ontwikkeld in 3 fasen.

- De eerste fase (horizon 2015) geeft een samenvatting van het reeds uitgevoerde werk om het in perspectief te zetten in de algemene strategie.
- In de volgende fase (horizon 2020) kunnen representatieve voorbeeldwerven worden opgezet om met concrete voorbeelden de technische en financiële haalbaarheid van hergebruik op grote schaal aan te tonen. Deze eerste stap wordt ruim gedocumenteerd om er zoveel mogelijk informatie uit te halen en het vervolg van het proces zo goed mogelijk te definiëren.
- Tot slot kunnen er in een derde fase (horizon 2025) structurele maatregelen worden opgezet om van hergebruik van BSM een norm te maken in de Brusselse bouwsector.

2008-2015: lanceringsfase (reeds uitgevoerd)

We moeten hierbij wel stellen dat we niet van nul vertrekken. Er werd al een aanzienlijk voorbereidend werk uitgevoerd. Dit vloeit met name voort uit het 4de afvalplan of uit initiatieven die worden ondersteund door de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu, maar ook uit werk dat is uitgevoerd in het kader van academische onderzoeksprojecten, alsook zelffinancierende initiatieven.

1. Een analyse maken van de stand van zaken, de bestaande praktijken, de kansen en de hindernissen in verband met hergebruik van bouwmaterialen.

Dit aspect van het werk bestond met name uit de uitvoering van een voorstudie die tot doel had een magazijn van afbraakmaterialen in de sociale economie in het BHG op te richten, en uit marktstudies naar de vraag naar hergebruikmaterialen. Dankzij het Opalisproject konden we de professionele doorverkopers van hergebruikmaterialen rond het BHG in kaart brengen, terwijl universitaire onderzoeksprojecten dieper ingingen op de voordelen van *design for deconstruction and adaptability*.

2. De technische documentatie uitwerken voor de opstart van een hergebruikketen voor het Gewest.

Het betrof met name de opstelling van een gids voor het hergebruik *in situ* van de bouwmaterialen, maar ook technische bepalingen van bestekken voor 5 hergebruikmaterialen, evenals een Vademecum om de recuperatie van herbruikbare materialen te organiseren, bedoeld voor aanbestedende overheden.

3. De eerste bakens uitzetten voor een activiteitssector die is toegespitst op de recuperatie van herbruikbare materialen

Business models voor een hergebruikketen van BSM werden bestudeerd, een opleiding voor arbeiders in afbraak werd georganiseerd. En tot slot werd de eerste Brusselse activiteit inzake recuperatie van herbruikbare materialen gelanceerd.

2015-2020: experimentele fase en ontwikkeling van expertise

Het Gewest is overtuigd van de milieu- en economische voordelen van hergebruik van BSM en wil deze praktijken, die momenteel nog een niche vormen, stimuleren om van **hergebruik van BSA de nieuwe Brusselse bouwnorm te maken**. Hiertoe zijn verschillende actiethema's gepland.

1. Oproepen lanceren voor bouw- en afbraakprojecten met hergebruik, om precedenten te scheppen, expertise van de betrokken spelers te ontwikkelen en te sensibiliseren door het voorbeeld te geven.

Motivering door het voorbeeld te geven lijkt de meest doeltreffende stimulans. Op het terrein bewijzen dat de praktijken van selectieve afbraak en hergebruik van BSM **technisch haalbaar, economisch interessant of architecturaal geslaagd zijn**, is zonder twijfel de beste manier om de sector te overtuigen.

a. Voorbeeldwerven van hergebruik creëren

Met **projectoproepen** voor "selectieve afbraak met het oog op hergebruik" en "bouw/renovatie op basis van hergebruikmaterialen" kunnen we een vraag creëren via voorbeeldwerven. Bij deze representatieve projecten worden bouwondernemers betrokken bij de verschillende typologieën van Brusselse gebouwen door hergebruik zo ver mogelijk door te drijven, naar het voorbeeld van de Voorbeeldgebouwen (BATEX) die de normen voor passief- en laagenergiebouw mogelijk hebben gemaakt.

De projectoproep bestaat uit de financiering van de bijkomende specifieke stappen met betrekking tot de selectieve afbraak met het oog op hergebruik (voorafgaande studies, inventaris vóór afbraak), de voorbereiding van het hergebruik (tests op bepaalde technische of structurele materialen), het hergebruik zelf (zoeken naar te hergebruiken materialen), en documentair werk om de gebruikte technieken en stappen en de opvolging van indicatoren op te waarderen (bv: financiële balans van de handelingen, specifieke werktijd voor hergebruik, tonnage hergebruikte materialen...).

b. Goede praktijken documenteren

- Initiatieven in België en in het buitenland documenteren;
- Zoveel mogelijk leren uit voorbeeldprojecten inzake hergebruik, zoals:
 - de identificatie van de hindernissen voor hergebruik en de toegepaste oplossingen
 - de hoeveelheden en types materialen die worden hergebruikt
 - de praktische documentatie over de hergebruiktechnieken
 - de becijfering van de kosten en baten (tewerkstelling, milieu, financiële winsten)
 - de gebruikte specifieke administratieve documentatie (bestekken en technische bepalingen)
 - een adresboekje van professionals in selectieve afbraak en hergebruik
- transversale resultaten verkrijgen en ze verspreiden naar zoveel mogelijk spelers (professionals in de bouw, architectuurstudenten, eigenaars van gebouwen, enz).

c. De spelers verenigen

- Een uniek contactpunt opzetten voor vragen in verband met hergebruik (type facilitator)
- Aansluiting zoeken bij de spelers in hergebruik in Vlaanderen en in Wallonië

2. Nieuwe economische activiteiten doen ontstaan die verband houden met hergebruik van materialen, om in het BHG een dynamische en gediversifieerde keten van hergebruik op te richten, en de nieuwe activiteiten gebruiken als kansen voor opleiding.

- a. De oprichting ondersteunen van nieuwe bedrijven/activiteiten voor hergebruik en verkoop van hergebruikmaterialen, met name door ruimten voor werkplaatsen/opslag ter beschikking te stellen;
- b. O&O in recuperatie en het weer in de handel brengen van hergebruikmaterialen ondersteunen.

- c. Doorverkopers van hergebruikmaterialen en het aanbod aan beschikbare materialen zichtbaar maken
- d. De ontwikkeling van de sector opvolgen (met name opvolging van de hoeveelheden hergebruikte materialen per jaar).

3. De situatie evalueren en bepalen welke strategie er moet worden gevolgd voor de volgende fase (horizon 2025)

Tussen nu en 2020 zal deze eerste fase niet alleen hebben geleid tot voorbeeldrealisaties, tot inspiratie voor nieuwe projecten, tot de opleiding van pioniers in hergebruik en tot de opstelling van technische documentatie om dit soort projecten te begeleiden; maar ze zal ook de mogelijkheid hebben geboden een financiële en economische evaluatie van de keten op te stellen, alsook betrouwbare, relevante en realistische globale indicatoren om de keten en deze strategie op te volgen en te evalueren en om regionale doelstellingen voor hergebruik vast te leggen.

2020-2025: fase van uitwerking en consolidatie

De strategie met horizon 2025 zal uiteraard afhankelijk zijn van de evaluatie van de eerste fase. De thema's die hierna worden behandeld, zijn dan ook minder gedetailleerd en eerder indicatief. Deze thema's staan niet in volgorde van prioriteit of chronologie, maar geven weer wat wordt beschouwd als thema's waarin het Gewest kan optreden om de praktijken van hergebruik te versterken.

De eerste stappen van horizon 2025 zijn identiek aan die van horizon 2020, het gaat er met name om zich te baseren op de verworven ervaring en de tools die in de eerste fase zijn uitgewerkt om deze dynamiek te creëren. Zo worden de projectaanvragen bouw/afbraak en de stimulering van nieuwe activiteiten verlengd en wordt de documentatie bijgewerkt en aangevuld met de noodzakelijk en relevant geachte documenten, om de praktijk van hergebruik te consolideren. Deze eerste gedocumenteerde voorbeelden van doorgedreven hergebruik op schaal van het gebouw zullen als basis dienen voor de communicatie van het Gewest over deze goede werkwijzen en ze zullen erg zichtbaar worden gemaakt.

Nieuwe, meer gestructureerde maatregelen zullen vervolgens worden overwogen om hergebruik tot norm te maken in bouw, renovatie en afbraak. Het gaat waarschijnlijk om:

1. Voortzetten van de acties die in de vorige fase werden begonnen en die vruchtbaar zijn gebleken (zie horizon 2020)

2. Zorgen voor financiële stimulansen

Aangezien professioneel hergebruik op grote schaal momenteel in het BHG een innoverende activiteit is, bestaat er nog geen volledige professionele keten. De oprichting hiervan moet worden aangemoedigd door de invoering van financiële stimulansen om vraag naar en aanbod van hergebruik-BSM te lanceren.

(Voorbeelden van actie: een stimulans voor hergebruik opzetten door een systeem van premies.)

3. Een normatief-technisch kader opzetten dat gunstig is voor hergebruik

Bepaalde technische productnormen kunnen hindernissen zijn voor hergebruik van BSM, het gaat erom de normen "*reuse-friendly*" te maken en oplossingen te vinden voor de andere technische hindernissen. Het gaat er ook om de sector van het hergebruik te vertegenwoordigen in de commissies die de nieuwe technische normen opstellen.

(Voorbeeld van actie: Verduidelijking van de status afval / product van BSM; Links met CE-markering; Tests stimuleren die de technische prestaties kunnen bepalen van "standaard"-hergebruikmaterialen (die veel voorkomen en een groot potentieel hebben))

4. Een reglementair kader opzetten dat gunstig is voor hergebruik

Hergebruik als norm verankeren in de bouwreglementeringen naar het voorbeeld van de passief- en laagenergienormen. Dit moet worden gerealiseerd in nauwe dialoog met de twee andere Gewesten en op Europees niveau worden overgenomen.

(Voorbeeld van actie: een inventaris vóór afbraak verplicht maken in de overheidsopdrachten voor werken)

5. Het onderzoek naar hergebruik en afbraak ondersteunen om de toekomst van hergebruik van BSM voor te bereiden

Om toekomstige renovaties en afbraakwerken van gebouwen en hergebruik van BSM te vergemakkelijken, moeten de nieuwe materialen en nieuwe gebouwen beter worden ontworpen.

(Voorbeeld van actie: *Design for Change* - aanpasbare gebouwen ontwikkelen met demonteerbare en herbruikbare componenten)